

Tipi's

A blue stippled illustration of a tipi, a traditional conical tent used by Native Americans. The tipi is shown in profile, with its characteristic pointed top and several vertical poles supporting the structure. To the left of the tipi, a person is standing, looking towards the structure. The entire illustration is rendered in a blue stippled style against a white background.

maken,
opzetten
en gebruiken

Inhoud

1. Inleiding en benamingen	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Gebruikte benamingen	4
2. Maken van zeilen	5
2.1 Maken van een buitenzeil	5
2.2 Methode met de knikker	8
2.2 Maken van een binnenzeil	9
2.3 Maken van een deur	9
2.4 Maken van een frans dak	10
3. Opzetten van de tipi	11
3.1 Benodigheden voor het opzetten	11
3.1.1 Tipi onderdelen	11
3.1.2 Extra materiaal	12
3.2 Ondersteunende constructie	13
3.3 Het buitenzeil ophangen	17
3.4 Het binnenzeil ophangen	21
3.5 Een frans dak ophangen	21
4. Tipi rules	22
4.1 Na regen komt zonneschijn	22
4.2 Regels binnen en buiten de tipi	23

1. Inleiding en benamingen

1.1 Inleiding

Hoe maak je een tipi? Als je er niet van wakker zou liggen, zou je dit niet lezen. Waarom zou iemand het in godsnaam in zijn hoofd halen om een tipi te gaan bouwen? Uit verveling? Uit interesse voor de cultuur? Uit interesse voor het verleden? Voor de sport? Eigenlijke doel van dit werkje is het vastleggen van de meest optimale manier om een tipi op te zetten. Zo maken we niet elk jaar dezelfde grote of kleine tijdsopslopende fouten, en blijft er misschien nog iets bewaard voor het nageslacht.

Nog mogelijke verbeteringen, ervaringen of (positieve) kritiek mag je altijd melden per email op jancelis@yahoo.com. U mag een poging ondernemen om iets met rookpluimen te melden, maar ik vrees dat u zal ontdekken dat dit enkel een uitvinding van Hollywood was en dat het, buiten op pauselijke gronden, niet echt veel met de realiteit te maken heeft. Eén van de vele misverstanden over “indianen”. Als je er trouwens zeker van bent dat we hier een wigwam gaan bouwen, moet je eens dringend iets aan je lectuur gaan doen.

Uiteraard kan de auteur niet verantwoordelijk gesteld worden voor het gebruik of eventueel misbruik van dit document, Nog aan de rechtstreekse of onrechtstreekse gevolgen van het gebruik van dit document.

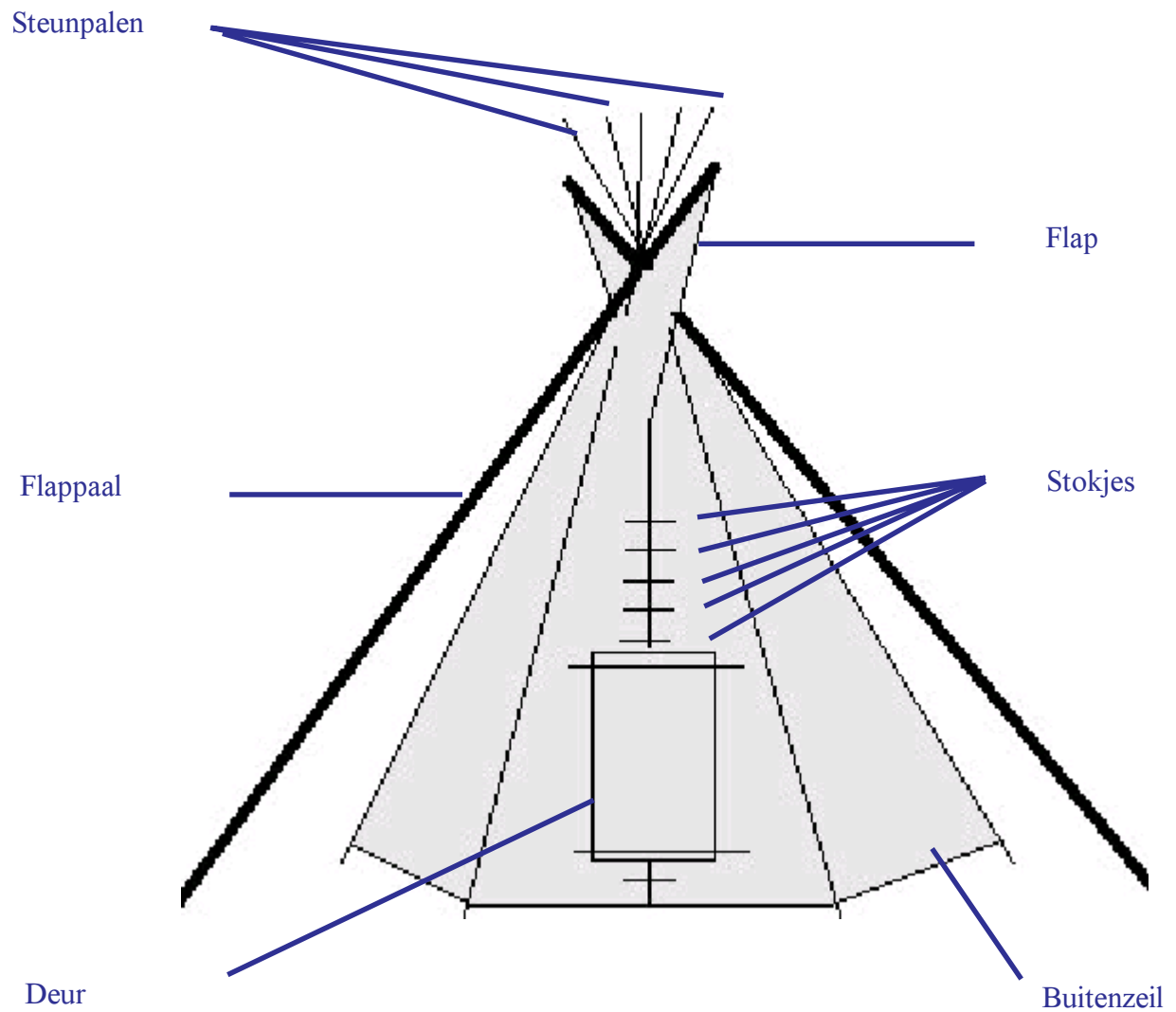
Met dank aan SAI (Studiecentrum voor Amerikaanse Indianen) voor mijn indianen-opleiding. Ook een uitdrukkelijke dankbetuiging aan Olivier om op te treden als onovertreffelijke figurant en als onmisbare hulp bij het opzetten van het indianendorp voor Crefi.

Succes ermee!

Storyteller

1.2 Gebruikte benamingen

Even voor de duidelijkheid de gebruikte benamingen bij elk van de onderdelen van de tipi.

2. Maken van zeilen

Een tipi bestaat ruwweg uit 4 zeilen. Een buitenzeil dat bescherming biedt tegen de regen, een binnenzeil dat de luchtcirculatie verbetert, een deurflap en een frans dak dat het gat van de palen afdekt bovenaan. Verder kan er nog een extra zeil in de tipi gehangen worden tegen neerddarrelende assen van het vuur. Dit wordt aan de binnenkant achteraan de tipi opgehangen.

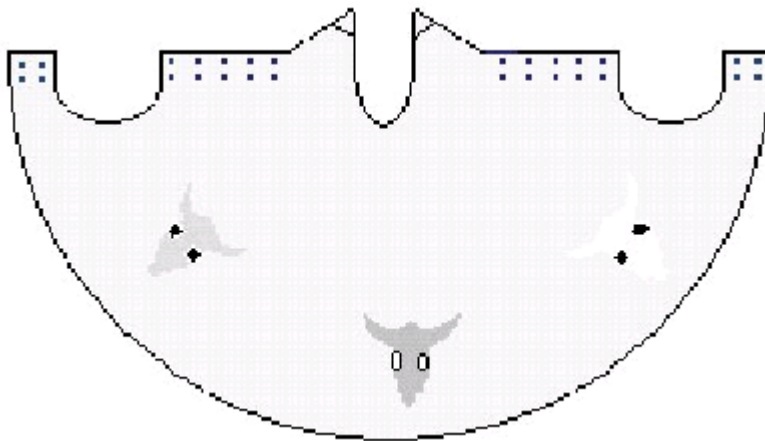
2.1 Maken van een buitenzeil

Een buitenzeil kan je zelf maken. Als voorbeeld maken we een kleine tipi van 3 tot 5 personen.

Benodigdheden:

- Lintmeter
- Stevige canvas: ongeveer 18 meter
- Naaimachine of naald en draad voor de moedigen

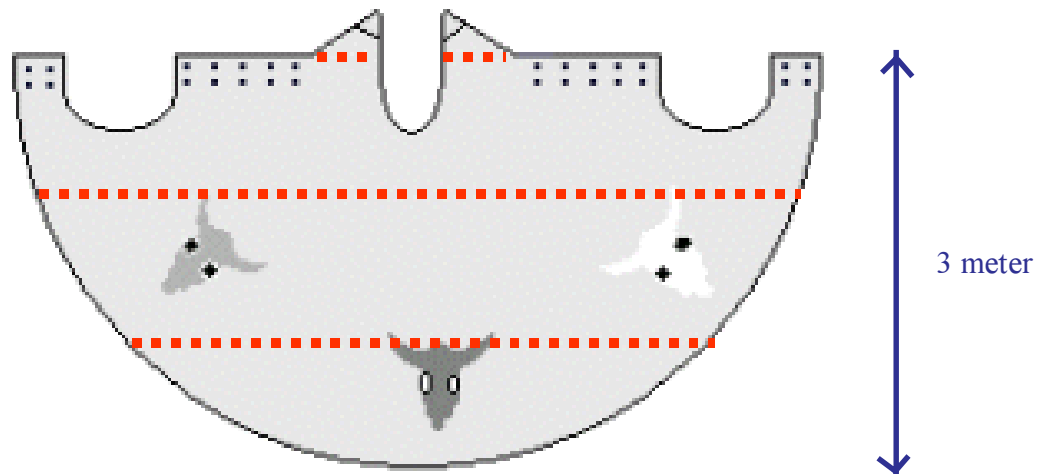
Tipi's zijn kegelvormig en beslaan een halve cirkel wanneer je ze uitspreid. In het voorbeeldmodel is de straal van de cirkel drie meter.

Figuur 1: Volledig buitenzeil

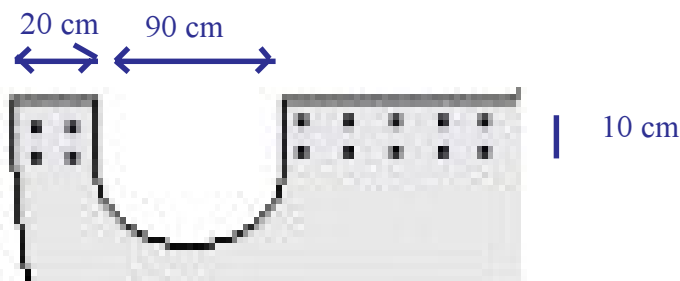
Indien je dit wenst kan je achteraf je dromen verven op de tipi. Zo stijgt de waarde van je tipi. Als voorbeeld zijn er enkele bizonen uit mijn dromen op geschilderd. Je ziet twee uitsparingen voor de deur, een uitsparing voor de palen in het midden en flappen om het rookgat af te sluiten. Er zijn 28 gaten voorzien waarmee het zeil zal worden dichtgebonden.

De tipi is opgebouwd uit 3 repen katoen (aangegeven met een stippelijn) van ongeveer 1 meter 10 breed. De repen moet je dubbel aan elkaar stikken voor de stevigheid. Er wordt heel wat kracht uitgeoefend op een tipi, wanneer je deze opspand. Alle randen moet je omstikken om te voorkomen dat de tipi uitrafeld.

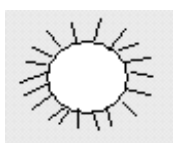
Figuur 2: Buitenzeil opgebouwd uit 3 repen katoen.

De gaten voor de deur zijn 90 cm hoog. De breedte van een deur mag ook ongeveer 90 cm zijn, dus neem je aan beide uiteinden 50 cm breedte (je verliest hier een beetje door het overlappen van de 2 zeilen wanneer de tipi aangekleed is).

Figuur 3: Uiteinde van een buitenzeil met gaten

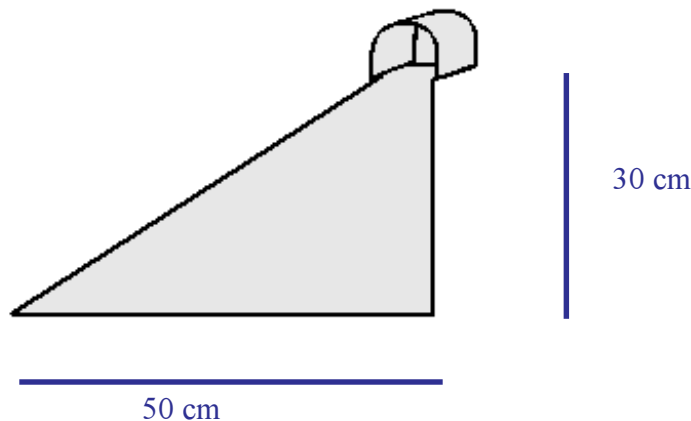
De 28 gaten moet je helemaal omstikken (omzomen) zodat ze niet kunnen uitrafelen of uitscheuren. Het is sowieso niet slecht om de uiteinden met de gaten dubbel om te stikken zodat je hier een dubbele laag stof hebt.

Een gat heeft ongeveer 1 cm diameter. Het aantal gaten kan je zelf kiezen maar ze moeten 2 aan 2 liggen. De gaten worden met kleine stokjes aan elkaar gerijgd

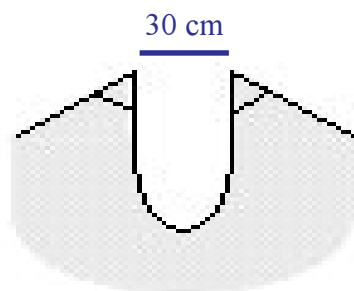
Figuur 4: Omzoomd gat voor het vastknopen van het buitenzeil

De rookflappen zijn hier driehoekig, maar mogen ook vierkantig worden aangenaaid. Ze dienen om de tipi af te sluiten tegen erge regenbuien en kunnen gebruikt worden om het rookgat af te screenen van de wind. Deze flappen kunnen bediend worden met lange stokken. Er moet dus aan elke top een cocon voorzien worden waar een paal in past.

Figuur 5: Driehoekige flap met een cocon.

Een flap is van 30 tot 50 centimeter breed en ongeveer 50 centimer lang

Figuur 6: Driehoekige flappen met een uitsparing voor de palen.

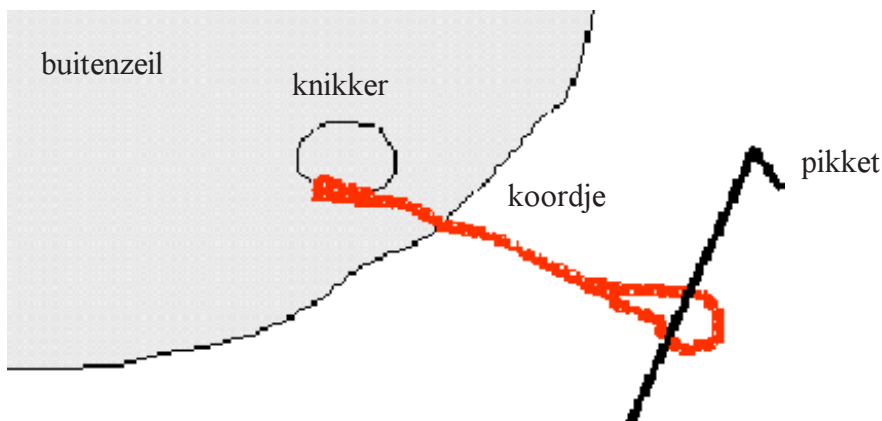
Het rookgat is ongeveer 30 centimer breed en 25 centimer diep (als je de flappen niet meerekent!). Wanneer je een grotere tipi maakt moet het rookgat vergroot worden. De grootte van dit gat is eigenlijk afhankelijk van de dikte van de palen die je gebruikt. Het gat moet groot genoeg zijn opdat alle palen erdoor gaan.

Zie hierna hoe we koordjes vastmaken aan het buitenzeil om het zeil te kunnen opspannen.

2.2 Methode met de knikkers

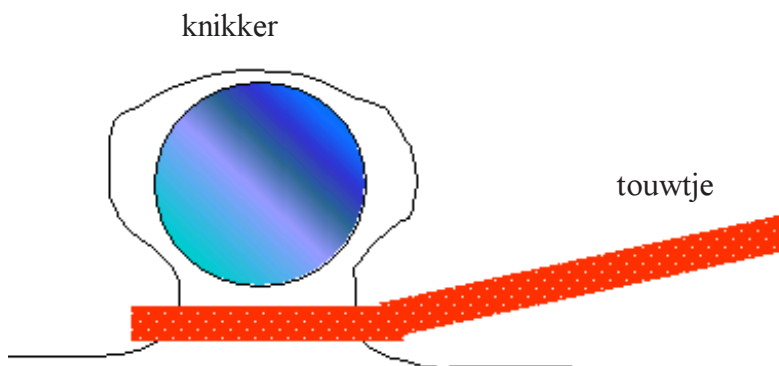
Om op een efficiënte en niet destructieve manier koordjes te kunnen vastmaken, gebruiken we de methode van de knikkers. Buiten bij buitenzeilen, wordt dit ook bij binnenzeilen toegepast. Een alternatieve methode is het maken en omzoomen van gaten. De methode met de knikkers is veel sneller.

Met deze methode maak je geen beschadigingen aan het zeil. Buiten knikkers kan je ook ronde steentjes of kleine stukjes hout hiervoor gebruiken. Let er wel op dat ze niet te scherp zijn.

Figuur 7: met een knikker knopen we een koordje aan het zeil

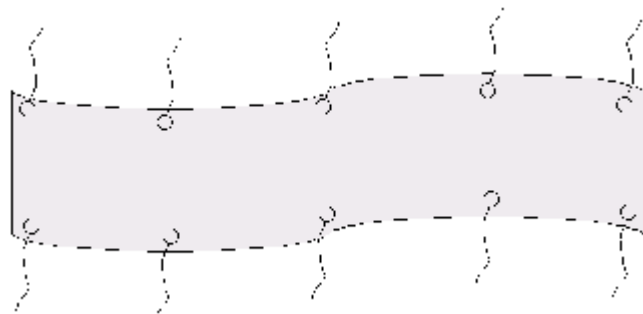
De knikker wordt aan de onderkant van het zeil gelegd en ingekapseld in het zeil. Je knoopt de ingekapselde knikker vast met een koordje en een dubbele knoop. Het koordje moet lang genoeg zijn en een lus bevatten om een pikket te kunnen vastslagen.

Figuur 8: doorsnede, ingekapselde knikker

2.3 Maken van een binnenzeil

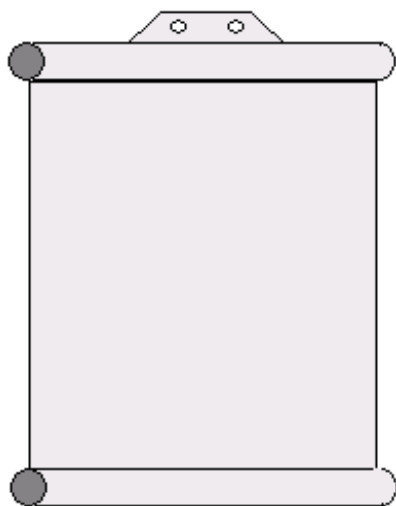
Een binnenzeil is eenvoudig te maken. Koop een baal katoen met de lengte van de omtrek van je tipi ($2 * 3.14 * \text{straal van uw tipi}$, zoals je ooit wel eens geleerd hebt). De reep katoen moet 1 meter tot anderhalve meter breed zijn. Op regelmatige afstanden knoop je een knikker vast met een koordje (bv om de meter). Dit doe je zowel bovenaan als onderaan het zeil. Bovenaan knopen we het zeil vast aan een touw dat we op een meter hoogte ophangen ringrond de tipi. Onderaan kunnen we het zeil vastleggen aan extra pikketten of aan pikketten van het buitenzeil. Let wel! Binnenzeil en buitenzeil mogen elkaar niet raken!

Figuur 9: Binnenzeil van een tipi

2.4 Maken van een deur

De deur is gewoon een rechthoekige lap stof van een meter op een meter 20 (afhankelijk van de grootte van de tipi). Bovenaan en onderaan zijn hoezen voorzien om borstelstelen in te brengen.

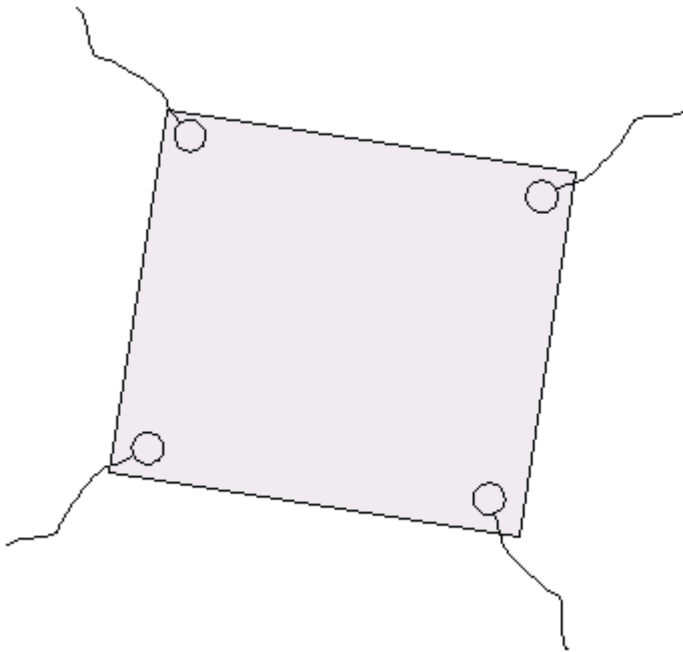

Figuur 10: Deur van een tipi

2.5 Maken van een frans dak

Een frans dak is een extra afscherming voor regen, dat toelaat dat je toch nog een vuur kan branden in de tipi. Voorwaarde voor het aanbrengen is dat de palen ongeveer dezelfde lengte hebben.

Om een frans dak te maken knip je gewoon een rechthoekige lap stof (1.5 meter op 1.5 meter is ruimschoots voldoende). Aan elke hoek knoop je een touw vast van ongeveer 8 meter lengte. Door de vier touwen op te spannen, kan je het extra dakje op zijn plaats houden.

Figuur 11: Frans dak voor op de tipi

3. Opzetten van de tipi

Kies een zo hoog mogelijke plaats om de tipi op te zetten. Een tipi heeft geen grondzeil en je kan dus snel natte voeten krijgen. Verder zet je een tipi niet in een bos maar in een weide.

3.1 Benodigheden

3.1.1 Tipi onderdelen

1) Tipi zeil

Hiervan wordt de lengte van de palen afgeleid. Meestal een halve meter tot een meter extra voor gewone palen, anderhalve meter extra voor de flappalen.

2) Binnenzeil(en)

Om de tipi indirect te beschermen tegen de koude en regen, en om een goede circulatie te krijgen, wordt er een binnenzeil gehangen. Dit is ongeveer 1 meter breed en heeft als lengte de omtrek van de tipi.

3) Palen

Van 5 tot 12 palen. Liefst zo veel mogelijk palen. Het aantal is beperkt door de dikte van de palen. Het aantal palen bepaalt de grootte van het gat bovenaan de tipi.

Hiervan zijn er 2 soorten. De gewone steunpalen en de flappalen. Flappalen dienen om het windgat af te sluiten. Palen moeten ontdaan worden van schors en zo glad mogelijk worden gemaakt.

4) Bodembedekking

Als bodembedekking kunnen er palletten of schuimrubber in combinatie met plastic of houten platen gebruikt worden.

5) Deurflap

Flap van ongeveer 1 meter breed en 1.25 meter lang. Bovenaan en onderaan voorzien van gaten voor stokken.

6) Borstelstokken

Eén borstelstok om bovenaan in de deurflap te steken, de andere voor onderaan.

7) Knikkers

Om geen gaten in het tipizeil te maken, worden de koordjes aan de onderkant van de tipi vastgeknoopt door een knikker of riviersteentje in het zeil te steken en dit te omwikkelen met een koordje. Aan deze koordjes worden de pikketten vastgeknoopt

8) Kleine bamboestokjes

Sluiten het zeil van de tipi en hangen de deur op.

9) Pikketten of kleine stokjes

Hechten het zeil vast aan de grond en spannen dit op.

3.1.2 Extra materiaal

1) Koord:

- Acht armlengtes vanuit de nok van de tipi tot onderaan.
- De omtrek van de tipi om de binnenzeilen aan op te hangen.
- Kleine koordjes om de binnenzeilen vast te binden
- Kleine koordjes om de pikketten vast te slagen

2) Bijl

Bijlen zijn van nature uit nogal handig om bomen te vermoorden, palen wat korter te maken en de schors van palen af te schrapen. Bovendien altijd handig wanneer u door een vijandige stam wordt aangevallen.

De achterkant (vlakke kant) van de bijl kan je, als je een beetje handig bent, als hamer gebruiken.

3) Indiaanse Nagels

Een stevige nagel is handig bij het ophangen van het zeil (zie later). Andere nagels kan je gebruiken om de palletten in de tipi's een beetje bij te timmeren.

4) Indiaanse Houten of plastic platen (van de Gamma)

Als afdekking op de grond (tegen opstijgend grondvocht)

5) Indiaanse Ladder (geleend van de burens)

Is handig bij het opleggen van franse daken en ook om het zeil aan te brengen.

3.2 Ondersteunende constructie

We beginnen met het uitspreiden van het buitenzeil. We nemen 3 palen en leggen ze mooi naast elkaar. Je legt onderaan de drie palen gelijk. Laat 1 voetlengte speling.

Figuur 12: Drie palen afgemeten op het zeil

Neem nu een stevig koord en meet 8 armlengtes af eer je de 3 palen vastknoopt. Dit extra koord is handig als je de palen wilt rechtekken en dient om een assezeil aan op te hangen. Een assezeil vangt terugvallende asse op zodat het niet op het hoofd van slapende tipibewoners valt.

Om de drie palen vast te binden leg je er best ééntje schuin. De knoop moet hier een beetje losjes zijn (de palen moeten nog kunnen draaien).

Figuur 13: Acht armlengtes koord

Figuur 14: Rechtrekken van de constructie

De handigste manier om een constructie rechtop te trekken is de volgende. Zet 2 balken naar 1 kant en één balk naar de andere kant. Eén persoon trekt aan het koord in het midden (het koord van de acht armlengtes. Eén of twee andere personen duwen de balken omhoog terwijl aan het koord wordt getrokken. Als de 2 kanten min of meer recht staan. Neem je één van de dubbele balken, trek je deze opzij en steek deze tussen de anderen. Het koord dat je juist geknoopt hebt wordt nu zeer strak aangespannen.

Figuur 15: Eén van de balken wordt opzij geschoven

Figuur 16: Tussenvoegen van balken

Gebruik zoveel mogelijk balken. Probeer ze min of meer evenwijdig en cirkelvormig op te stellen. Hoe er rekening mee dat je bij de volgende stap nog een balk zal toevoegen in het midden achteraan.

Je kan nu beginnen met het tussenvoegen van verschillende balken. Probeer zo optimaal mogelijk de balken op en tussen elkaar te schuiven. Wanneer je in het midden onder je constructie staat mag je nergens een opening tussen de balken bespeuren. Elke spleet die tussen de balken blijft, betekent een lek tijdens regenbuien.

Figuur 17: Constructie is klaar

3.3 Het buitenzeil ophangen

Figuur 18: Paal voor het buitenzeil

Om het buitenzeil op de tipi te krijgen bind je dit vast aan een paal. Hiervoor zijn enkele stevige linten voorzien aan de bovenkant van het dekzeil. Het dekzeil is spijtig genoeg ongelooflijk zwaar en zal naar beneden glijden als je de paal rechtop zet.

Figuur 19: Nagel tegen het wegglijden

Om het wegglijden te verhinderen slagen we een stevige nagel onder de knoop met de linten.

Als je achteraf merkt dat het zeil te diep naar beneden hangt (of tegen de grond hangt), moet je in deze stap het zeil iets hoger hangen.

Het zeil rollen we op naar de paal toe. Indien mogelijk rol je het naar onder toe, dan rolt het zeil iets makkelijker af (dus anders gerold dan op de foto)

Figuur 20: Oprollen van het buitenzeil

Je zal nu enkele personen nodig hebben om de paal met het opgerolde buitenzeil tegen de constructie te krijgen. Dit is meteen de zwaarste stap bij het opzetten van de tipi.

Figuur 21: Plaatsen van de paal tegen de constructie

Het buitenzeil kan je nu afrollen over de andere palen van de constructie.

Figuur 22: Afrollen van het buitenzeil

Met dunne bamboestokjes van ongeveer 15 centimeter kan je nu de twee uiteinden van het zeil aan elkaar knopen. Er zijn 4 gaatjes voorzien (2 per uiteinde). Volg de volgende stappen. de X geeft telkens aan waar je het stokje moet doorsteken.

	boven				onder	
1.	o	o			o	o
2.	o	X			o	o
3.	o	o			o	X

Nu kan je het stokje naar rechts duwen (en er redelijk wat kracht op zetten)

4.	o	o			X	o
5.	X	o			o	o

Figuur 23: Vastmaken van het zeil

Figuur 24: Opspannen van het zeil

Vooraleer we het zeil vastslagen met pikketten moeten we zorgen dat het zeil aan alle kanten ongeveer evenredig verdeeld is. Enkele stokken moeten we een beetje breder uittrekken, andere moeten we iets hoger duwen. Drie van deze stokken zijn vastgebonden en kan je dus niet meer aanpassen in de hoogte! Enige mogelijkheid is dan helemaal opnieuw beginnen.

*Figuur 25:
Opspannen van het
zeil met pikketten*

Na het opspannen met de pikketten mogen er geen rimpels meer in het zeil zitten.

3.4 Het binnenzeil ophangen

Ongeveer ter hoogte van je bekken hang je een koord op ring rond de tipi (ook boven de deur!). Hieraan moet je het binnenzeil vastknopen. Geef voldoende speling aan het zeil, een tipi is immers breder onderaan dan bovenaan (een nevenverschijnsel van het leven van een kegel).

3.5 Een frans dak ophangen

Een frans dak is een extra afscherming voor regen, dat toelaat dat je toch nog een vuur kan branden terwijl je beschermd bent tegen de regen. Eerste wat je moet doen eer je het dak erop hangt is het afzagen van palen die te lang zijn. Alle palen moeten ongeveer dezelfde lengte hebben. Het eenvoudigste is dat je met een ladder naar de nok van de tipi klimt, je in de nok plaatsneemt (zit een beetje krap soms, vooral voor jongens), en dan de palen afzaagt. Als je geen bevriende indianenstam in de buurt kent om een ladder te lenen, kan je ook een extra tipipaal tegen de tipi leggen en via de paal omhoog kruipen (een beetje aapachtige handigheid is dan wel vereisd).

4. Tipi rules

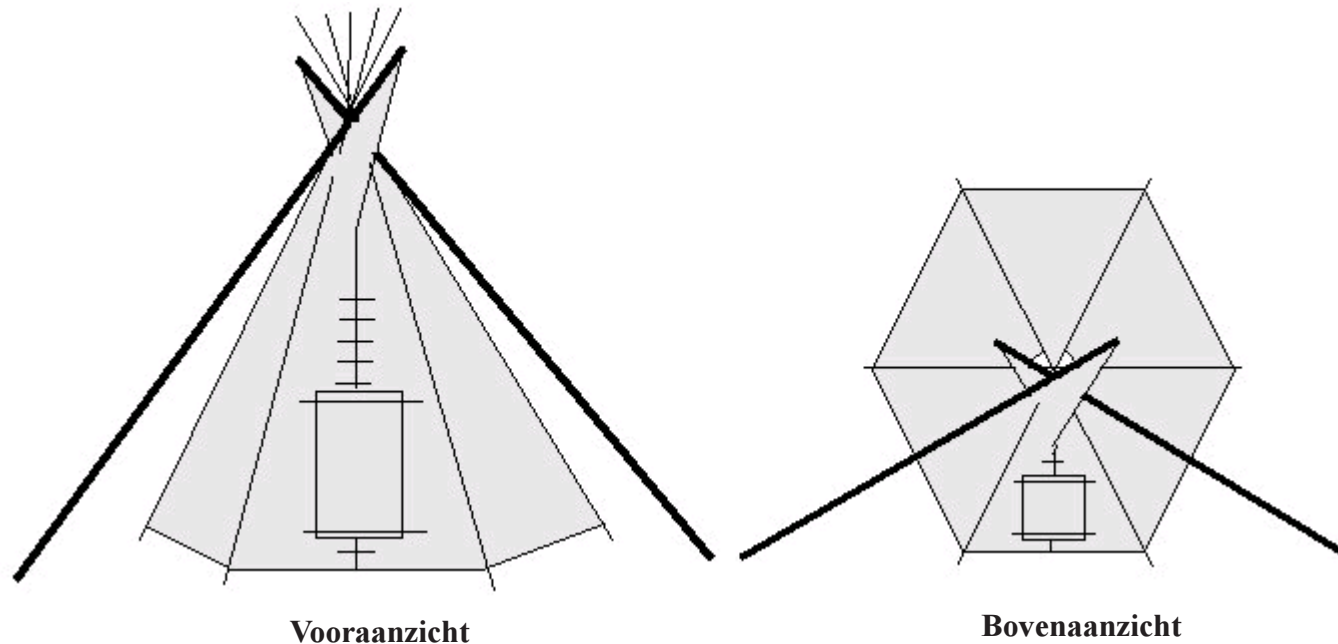
A tipi rules, dat is duidelijk. Als je een tipi wil gebruiken zijn er ook een aantal regels, of zeg maar gewoonten aan verbonden. Eerst krijg je enkel praktische tips voor regenbuien.

4.1 Na regen komt zonneshijn

Wat doe je tegen een regenbui?

Bij een lichte regenbui gooi je een extra blok hout op het vuur. Je kan de flappen van je tipi laten openstaan. Door de warmte van het vuur zal de regen op de tipi verdampen. Regen zal naar beneden komen gedruppeld via de palen. Als je merkt dat één van de palen lekt, dan moet je de schors beter afschuren. Normaalgezien druppelt de regen bij een tipi volledig via de paal naar beneden. Je moet dus elk opstakel dat de druppelstroom tegenkomt verwijderen.

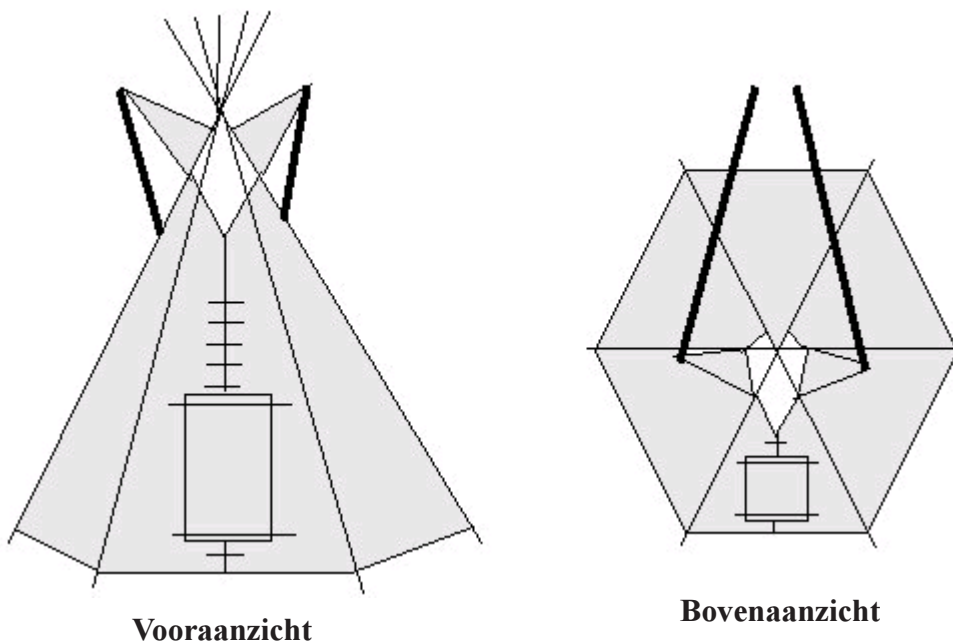
Bij een zware regenbui sluit je de flappen van de tipi. Om de flappen van de tipi te sluiten druk je met de flappalen naar boven (zodat ze er niet uitschieten). Je draait één flap onder de andere flap door door de paal voor de tipi te slepen. Daarna draai je de andere paal. Als alles goed is gegaan, staan beide palen evenwijdig met de ingang van de tipi. Gooi extra hout op het vuur, zodat de regen kan verdampen en sluit de deur van de tipi. Ga plat op de grond liggen, want nu zal er veel rook in de tipi opstapelen. Een tipi zuigt lucht aan via de zijkanten dus laag tegen de grond is er voldoende lucht om normaal te ademen.

Figuur 26: Tipi met gesloten flappen

Overdag of wanneer de zon schijnt, zet je de flappen van de tipi open. Hiervoor dienen de flappalen achteraan bijna tegen elkaar te staan. Als het niet lukt om de flap helemaal op te spannen door de paal naar boven te drukken, dan is je flappaal te kort.

Je kan ook nog de flappen in een andere stand zetten om eventuele wind te blokkeren. Dan staan ze ergens tussen open en gesloten in.

Figuur 27: Tipi met open flappen

4.2 Regels binnen en buiten de tipi

- a) Om een tipi te betreden krab je uit beleefdheid lichtjes op het buitenzeil naast de deur. Wanneer de eigenaar van de tipi antwoordt, mag je binnengaan.
- b) Als je naar een bepaalde plaats in de tipi wil gaan, mag je niet zomaar elke richting uitlopen, maar moet je met de zon mee rond het vuur gaan (dus in wijzerszin). Op dezelfde manier waarop je in de danscirkel rondgaat dus.
- c) Als je de tipi verlaat moet je met je achterste eerst naar buiten. Anders laat je je achterste zien aan de inwoners van de tipi en dat is ongeleefd. Dus omdraaien voor je buitengaat! Dit geldt niet als je de laatste bent die in de tipi is.
- d) In een tipi wordt er nooit alcohol of een andere drug gebruikt (met uitzondering van het heilige tabak kruid).
- e) De laatste sluit 's avonds de deur én het binnenzeil.